

İLKÖĞRETİM OKUL ÖĞRETMENLERİNİN MOTİVASYONLARI: FARKLILIKLARIN VE SORUNLARIN ARAŞTIRILMASI

Önder BARLI *
Bilsen BİLGİLİ **
Suat Çelik ***
Samih BAYRAKÇEKEN ****

Özet : Bu çalışma, ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin motivasyon düzeylerini belirlemek ve çeşitli farklılıkları, problemleri araştırmak amacıyla yapılmıştır. Araştırma evrenini Erzurum ilindeki kamu ve özel ilköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenler oluşturmaktadır. On ana başlık altında toplam 46 değişkenden oluşan motivasyon anketi 351 öğretmen üzerinde uygulanmıştır. Demografik özelliklerin ve okulların statülerinin öğretmenlerin motivasyonlarında meydana getirdiği farklılıklar araştırılmış ve farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığı belirlenmiştir. Varılan sonuçlar ışığında ilgili taraflara daha başarılı çalışmalara ulaşılabilmesi için çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler : Motivasyon, İlköğretim, Öğretmen

I.Giriş

Geçmişten günümüze eğitim pek çok yönüyle her seviyede tartışılan bir alan olmuştur. Bu günün dünyasında da en önemli tartışma konularının merkezinde yer alan bir kavram olmaya devam etmektedir. Gelişmiş ülkelerde dahi pek çok sorunun var olduğu bilinen böyle bir alanın eleştirilmeyen ve tartışılmayan tarafı yok gibidir. Eğitim, bilginin hızla çoğaldığı, değişimin sürekli var olduğu, beklentilerin her an değiştiği rekabete son derece açık bir alandır.

Eğitim bir sistem olarak ele alındığında, onun en dinamik öğelerinden birinin öğretmen olduğu söylenebilir (Jones 2001; 72). Böyle olması nedeniyle yukarıda bahsedilen tartışmalar; öğretmenlik eğitiminin verildiği kurumlar, eğitim sistemi, öğretme metotları ve öğretmenin demografik özelliklerine kadar uzanarak devam etmektedir. Eğitim süreci içerisinde öğretmenin başarısı üzerinde etkili olacak çeşitli boyutlara yönelik çok sayıda araştırma ve

* Doç.Dr., Atatürk Üni., İİBF., Kamu Yönetimi ABD

** Doktora Öğrencisi, Atatürk Üni., İİBF., Üretim Yönetimi ve Pazarlama ABD.

*** Doktora Öğrencisi, Atatürk Üni., Kazım Karabekir Eğitim Fak.

**** Prof.Dr., Atatürk Üni., Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Kimya ABD

incelemeler de yapılmaktadır. Öğretmenlik mesleği üzerine yapılan en yaygın çalışmalardan biride öğretmenin nasıl motive edileceğidir.

İnsanların birbirlerinden farklı psiko-sosyal özellikler taşıyan sosyal birer varlık olmaları ve motivasyonel araçların da farklı olmasından (Evans 2000; 173, Osmay 2002; 575, Latham 1998;83) dolayı motivasyon araştırma ve uygulamaları her zaman kolay olmamıştır.

Eğitim sisteminin başarısını ele alan çalışmalar öğretmenlerin moral ve motivasyonları üzerinde yoğunlaşmışlardır. Moral ve motivasyonun iş tatmini gibi mevcut durumla değil, gelecekle ilgili bir kavram olması bakımından, eğitim sisteminin verimliliğinde ve etkinliğinde önemli bir rolü vardır (Evans 2000; 173).

Çalışan bireylerin motivasyonlarında: Yönetime katılım, yetki ve sorumluluk devri, rekabet, etkin iletişim, çalışma yaşamının kalitesi, takdir ve ödüllendirme, kariyer geliştirme, eğitim olanakları, gibi araçların etkili oldukları bilinmektedir(Osmay 2002; 575, Koçel 2001; 596). Bunların yanı sıra, görev süresi, cinsiyet, yönetim, fiziksel çevre koşulları, özel ya da genel eğitim gibi faktörlerin de öğretmenlerin motivasyonları üzerinde etkileri vardır (Mertler 2002; 53, Mcmillan ve Ma, 1999; 39, You, 2001; 118). Öte yandan, elbetteki eğitim sisteminin başarısı için öğretmenin; alan bilgisinde yeterli olmak, çeşitli öğretim yöntemleri konusunda bilgili olmak ve konuya uygun yöntemi seçmek, çocuk gelişimi ve öğrenme teorileri hakkında bilgi ve anlayışa sahip olmak, kendisiyle ilgili zayıf ve kuvvetli noktaların farkında olmak, okuldaki meslektaşlarıyla sağlıklı bir iletişim ve etkileşim içinde bulunmak gibi etkin kişisel özelliklere de sahip olması gerekir (Çetin 2001; 157).

Eğitimin en önemli unsurlarından biri olarak kabul edilen öğretmenin motivasyonunda Türkiye’de önemli sorunların olduğu görülmektedir. Türkiye’deki okulların büyük bölümünde fiziki imkanların yetersizliği, düşük öğretmen ücretleri, sosyal imkansızlıklar gibi nedenlerin yanı sıra önemli yönetsel sorunlar da vardır. Okul yada milli eğitimde görev yapan yöneticilerin, öğretmenlerle yeterince iletişim kuramadıkları, rehberlik yapamadıkları, sorunların çözümünde bilimsel yöntemlerden gereğince faydalanmadıkları, öğretmenlerin kararlara katılımında gereken hassasiyeti göstermedikleri, personel ve iş değerlendirmelerinde taraflı davrandıkları ve daha çok formalitelere yer verdikleri çeşitli araştırmalarda vurgulanmaktadır(Çubukçu ve Döndar 2003; 157, Cemaloğlu 2002; 154, Yüksel 2001; 153, Okutan 2003; 157).

Sonuç olarak öğretmenlerin şu anki motivasyon düzeylerini, yaşanan sorunları ve farklılıkları ortaya koymak ve bir kez daha öğretmen motivasyonunun önemine dikkat çekmek amacıyla bu araştırma Erzurum il merkezindeki kamu ve özel sektöre ait ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin motivasyonları üzerine kurgulanmıştır. Öğretmenlerin motivasyon düzeyleri ölçülerek, demografik özellikler ve okul statülerinin motivasyon üzerindeki etkileri araştırılmaya çalışılmıştır.

II. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

A. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu araştırma ile Erzurum il merkezinde özel ve devlet ilk öğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerin motivasyon düzeyleri araştırılmaya çalışılmaktadır. Ayrıca onların motivasyonlarını etkileyen ana unsurlar ortaya konularak, bu husustaki problemlere çözüm getirme açısından gerekli önerilerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Erzurum il merkezinde bulunan 3'ü özel, 72'si kamu okulu olmak üzere toplam 75 adet ilköğretim okulu araştırmanın evrenini teşkil etmektedir. Söz konusu evren kapsamında yer alan okullarda toplam 2214 öğretmen görev yapmaktadır. Bu öğretmenlerin 87 adedi özel okullarda görev yaparken 2127 adedi de kamu okullarında çalışmaktadır.

III. Araştırmanın Yöntemi

A. Örneklem Süreci

Bu çalışmada; sınırlı sayıda ve toplum büyüklüğünün bilinmesi durumunda uygulanan bir parametrik yöntemle ilgili olarak örnek hacmi belirlenmiştir. Örnek hacminin belirlenmesinde %95 güven düzeyi, %5 hata payı ve %50 p ve q oranları dikkate alınmıştır. Buna göre 327 öğretmen örnek hacmi olarak belirlenmiştir. %10 yanlış ve eksik doldurma ve iade etme durumları dikkate alındığında örnek hacmi 360 olarak belirlenmiştir.

Tablo.1. Anketlerin Okullara Göre Dağılımı

Okullar	Özel		Kamu		Alt		Orta		Yüksek	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
	87	4	2127	96	453	21	1352	64	322	15
Anketler	20	≅5	340	≅95	71	≅21	218	≅64	51	≅15

Örnekleme yapılmasında karma bir yöntem uygulanmıştır. Buna göre; toplum yapısı homojen olmadığından dolayı ana kütle önce özel ve kamu okulları diye iki gruba bölünmüş (Tablo 1) daha sonra kamu okulları ekonomik ve sosyal kriterlere göre; alt, orta ve yüksek olmak üzere 3 sınıfa ayrılarak tabakalı örnekleme uygulanmıştır. Bundan sonraki aşamada her bir tabakanın toplam içerisindeki ağırlıkları belirlenerek orantılı örnekleme yapılmıştır. Son aşamada ise, 360 adet örnek hacmi her bir tabakaya orantılı (Tablo 2) olacak şekilde ayrılmış ve tesadüfi olarak okullara ve okullardaki öğretmenlere

uygulanmıştır(Kurtuluş 1989; 176, İdil 1989;121 Karasar 1991; 221, Özdamar 2001;75).

Örnek hacmi yukarıdaki şekilde belirlendikten sonra toplam 360 adet anket uygulanmıştır. Çeşitli nedenlerden dolayı geçersiz olarak belirlenen anketler elendikten sonra, kamu okulları için 329 adet anket, özel okullar için ise 22 adet anket değerlendirmeye alınmıştır. Söz konusu anketlerden 77 adedi düşük, 207 adedi orta ve 67 adedi de yüksek sosyo-ekonomik düzeyli okullara aittir. Böylece, toplam 351 anket ile %95 güven aralığı ve %5 hata payına göre yeterli anket sayısına ulaşılmıştır.

B. Veri Toplama Yöntem Ve Analiz Teknikleri

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket yöntemi kullanılmış ve anketlerden elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) istatistik programında değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde ise non-parametrik istatistik tekniklerinden yararlanılmıştır(Siegel and Castellan 1988; 111, Rowntree 1991; 35). Bu bağlamda araştırmada: Frekans dağılımları, ortalamalar, Kruskal Wallis, MannWhitney-U testi, Kendall Tau-b Korelasyon analizi ve öğretmen motivasyonlarının düzeyini belirlemek amacıyla da Z testi kullanılmıştır.

IV. Verilerin Değerlendirilmesi

A. Demografik Değişkenler

Araştırmanın örnek kümesini oluşturan öğretmenler ve görev yaptıkları okulların demografik özellikleri Tablo.1 ve Tablo.2 de gösterilmiştir.

Tablo.2. Örnek Kütlede Yer Alan Okulların Özellikleri

Demografik Faktörler	Okul grupları	Okul sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğretmen Oranı %
Okul Türüne Göre Dağılım	Kamu	17	329	93.7
	Özel	3	22	6.3
Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Dağılım	Düşük	4	77	21.9
	Orta	10	207	59.0
	Yüksek	6	67	19.1
Okulların Eğitim Düzeylerine Göre Dağılım	İlk	-	277	78.9
	Orta	-	74	21.1

Tablo 2'ye göre, örnek kütleli oluşturulan okulların %93.7'si kamu, %6.3'ü ise özel sektöre aittir. Öğretmenlerin %21.9'u düşük, %59.0'ı orta ve %19.1'i yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda görev yapmaktadırlar. %78.9'u ilköğretim, %21.1'i ortaokul sınıflarında derslere girmektedir.

Tablo.3. Örnek kütleyi Oluşturan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Demografik Faktörler		Öğretmen Sayısı	Oran%
Deneyimlerine Göre Dağılım	0-5 yıl	87	24.8
	5-10 yıl	138	39.3
	10-15	55	15.7
	15-20+ yıl	71	20.2
Yaş'a Göre Dağılım	22-25	32	9.1
	26-30	126	35.9
	31-40	127	36.2
	41-50	59	16.8
	50 ve üstü	7	2.0
Cinsiyet	Erkek	139	39.6
	Kadın	212	60.4
Medeni Durum	Evli	299	85.2
	Bekar	49	14.0
	Boşanmış	2	0.6
	Dul	1	0.3
Eğitim Düzeylerine Göre Dağılım	Eğitim Enstitüsü	46	13.1
	Lisans	273	77.8
	Lisansüstü	32	9.1
Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılım	Var	265	75.5
	Yok	86	24.5

Öğretmenlerin kişisel demografik özellikleri ise şöyledir; %24.8'i 0-5 yıl, %39.3'ü 5-10 yıl, %15.7'si 10-15 yıl ve %20.2'si 15-20 yıl ve üzeri deneyime sahiptir. %9.1'i 22-25, %35.9'u 26-30, %36.2'si 31-40, %16.8'i 41-50 ve %2.0'si ise 50 ve üzeri yaş gruplarında yer almaktadırlar. Öğretmenlerin %39.6'sı erkek, %60.4'ü bayanlardan oluşmaktadır. Cevaplayıcıların %85.2'si evli, %14.0'ı bekar, %0.6'sı boşanmış ve %0.3'ü duldur. Eğitim düzeyleri ise şu şekildedir; %13.1'i eğitim enstitüsü, %77.8'i lisans, %9.1'i lisansüstü mezunudur. Örnekteki öğretmenlerin %75.5'i çocuk sahibi olup, %24.5'i çocuk sahibi değildir.

B. Öğretmenlerin Motivasyon Durumları

Öğretmenlerin motivasyonlarının ölçümünde kullanılan envantere yer alan değişkenler ve değişkenlere bağlı olarak ölçülen motivasyon düzeylerinin ortalama değerleri ve standart sapmaları Tablo 4'de görülmektedir. Envanter 10 ana başlık altında 46 adet değişkeni içermektedir.

Tablo.4. Motivasyon ölçümünde kullanılan değişkenlerin Ortalama ve Standart Sapmaları

Değişkenler	Ortalama	St.Sapma
Öğretmenlik mesleği		
Öğretmenlik idealimde olan bir meslekti.	3.9658	1.2846
Hayatta işten önemli şeyler de vardır.	1.8177	1.1568
Mesai saatleri dışında da işimi düşünürüm.	4.0313	1.0752
Öğrencilerime yeni şeyler öğretmekten zevk alırım.	4.7949	0.7392
İşimle ilgili herhangi bir başarısızlık psikolojimi etkiler.	4.3390	1.0752
Araştırma		
Bilgi düzeyim mesleğimi sürdürmem için yeterli oluyor.	1.7436	0.9117
Eğitim sistemimiz öğretmenin kendini geliştirmesi için imkanlar sağlamaktadır.	2.6724	1.3993
Öğrenciye sunulan bilgi ve öğretim yöntemleri değişmez	4.0940	1.2603
Yönetim		
Okulumuzun yönetiminden tatmin oluyorum.	3.7521	1.2733
Okulumuzda yönetim bütün öğretmenlere eşit mesafededir.	3.6011	1.3650
Okul yönetimimiz ortak katılım yoluyla karar alır.	3.6496	1.3648
Okul yöneticilerimiz bize gereken değeri verir.	3.8974	1.2965
Okulumuzda başarılı öğretmenler taktir edilir.	3.7208	1.2634
Bakanlığımız öğretmenlerin sorunları için doğru çözümler üretmektedir.	2.4473	1.3210
Şikayetlerimi üst makamlara rahatlıkla ulaştırabiliyorum.	2.8917	1.4579
Benimle ilgili konularda okul idaresi beni bilgilendirir.	4.0741	1.2718
Öğretmenlerin yaşadığı sorunlara anında çözümler aranır.	2.9031	1.4858
Bir çok kanun ve yönetmelik öğretmenlerin rahat çalışmasına engel teşkil etmektedir.	2.6980	1.4223
Ücret		
Kişisel teşvik primleri öğretmenlerin çalışma verimini arttırır.	4.3390	1.1596
Öğretmenlerin verimlilikleri aldıkları maaşla doğru orantılı olarak değişir.	3.6382	1.5091
Öğretmenlerin aldıkları maaş hayatlarını rahat bir biçimde sürdürebilmek için yeterlidir.	1.6011	1.1858
Öğretmenler, yaptıkları iş dikkate alındığında diğer kamu çalışanlarından daha az ücret almaktadırlar.	2.0057	1.5231
Ekonomik problemler zihnimi sürekli meşgul ediyor.	2.4786	1.4673
Öğretmenler hakkettiklerinden daha az ücret almaktadırlar.	1.7436	1.3016
Yükselme		
Mesleğimizde yükselme imkanlarının kısıtlı olmasından	2.3162	1.3999

dolayı kendimi köşeye sıkışmış hissediyorum.		
Öğretmenlikte yükselme imkanlarının olması mesleki başarıyı arttıracaktır.	4.2991	1.1283
Öğretmenlikte yükselme imkanlarının olması mesleğin itibarını arttıracaktır.	4.3875	1.0945
Rehberlik		
Eğitim öğretim sürecinde karşılaştığım sorunları çözmeme yardımcı olacak bir rehberlik mekanizmasının olması sürecin kalitesini attıracaktır.	4.6581	0.8298
Eğitim seminerlerini kendimi yenilemede önemli bir fırsat olarak görüyorum.	3.7664	1.3276
Mevcut teftiş mekanizması öğretmenlerde endişe ve başarısızlığa sebep olmaktadır.	1.8291	1.1853
Meslektaşlar		
Meslektaşlarım bir problemim olduğunda bana yardımcı olurlar.	4.1225	1.1003
Meslektaşlarımla iyi ilişkilerim vardır.	4.6439	0.7221
Meslektaşlarımla görüş ve yöntemlerime saygı duyduğunu hissediyorum.	4.2507	0.9102
Tanıdığım bir çok öğretmenin işini daha iyi yapma gayreti içinde olduğunu biliyorum..	4.3789	0.9541
Fiziksel Şartlar ve Çalışma İmkanları		
İhtiyaç duyduğum kaynak ve materyalleri okulumda temin edebiliyorum.	3.3248	1.4132
Ders aralarında dinlenebileceğim iyi bir mekan var.	3.4188	1.5487
Ev ve okul arasındaki ulaşım da sorun yaşamıyorum.	3.7806	1.6249
Okulumda bilgi kaynaklarına internet yoluyla ulaşma imkanına sahibim.	2.7949	1.7015
Sınıflarımızın fiziki donanımları yeterlidir.	3.1766	1.5794
Sosyal İmkanlar		
Mesaiden sonra günlük stresimi atabileceğim imkanlara sahibim.	2.8348	1.5606
İstedğim gibi bir tatil yapamamanın her zaman eksikliğini duyarım.	2.1425	1.4470
Çocuklarım için her seviyede yeterli eğitim imkanları bulabiliyorum.	2.9544	1.3704
Sosyal ve kültürel faaliyetleri (tiyatro, sinema, kitap, gezi, eğlence) takip etme imkanım yeterlidir.	3.1481	1.4246
Veliler		
Velilerimle aramızda iyi bir diyalog bulunmaktadır.	4.1795	1.1731
Velimin memnuniyeti benim için önemlidir.	4.6695	0.7125
Velilerim sınıftaki başarı için her türlü desteği vermektedirler.	2.9715	1.4849

Tablo 4’de gruplandırılmış halde görülen öğretmenlerin ortalama motivasyon puanları için Z testi uygulanarak gruplara bağlı olarak öğretmen motivasyon seviyeleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Buna göre: “Öğretmenlik mesleği” ile ilgili soruların grup ortalaması 3.7897 olup, 5 değişkenden 4’ü grup ortalamasının üzerinde, 1’i ise altında çıkmıştır. Hayatta işten daha önemli şeylerin olduğu konusunda motivasyon düşük olup diğer değişkenlerde yüksek olduğu belirlenmiştir. Grubun genel motivasyon durumu yüksektir. “Araştırma” ile ilgili soruların grup ortalaması 2.8366 olup, 3 değişkenden 2’si grup ortalamasının altında 1’i ise üzerinde çıkmıştır. Öğrenciye sunulan bilgi ve öğretim yöntemlerinin değişebilirliği konusunda motivasyon yüksek olup, diğerlerinde motivasyonun düşük olduğu belirlenmiştir. Araştırma konusundaki grubun genel motivasyon durumu düşüktür. “Yönetim” ile ilgili soruların grup ortalaması 3.3635 olup, 10 değişkenden 6’sı grup ortalamasının üzerinde, 4’ü ise altında çıkmıştır. Bakanlığın öğretmenlerin sorunları için doğru çözümler üretmesi, şikayetlerin üst makamlara kolaylıkla ulaştırılabilmesi, öğretmenlerin yaşadıkları sorunlara anında çözüm aranması, kanun ve yönetmeliklerin öğretmenlerin rahat çalışmasına engel teşkil etmesi konularında motivasyonun düşük olduğu tespit edilirken, diğer altı değişkende motivasyonun yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu grupta dikkat çeken özellik, okulların yönetimi ile ilgili motivasyon yüksek iken, okul dışındaki üst makamlar ve Bakanlık ile ilgili değişkenlerde motivasyonun düşük olmasıdır. “Ücret” ile ilgili soruların grup ortalaması 2.6344 olup, 6 değişkenden 2’si grup ortalamasının üzerinde, 4’ü ise altında çıkmıştır. Kişisel teşvik primlerinin öğretmenlerin çalışma verimini arttıracığı ve öğretmenlerin verimliliklerinin aldıkları maaşla doğru orantılı olarak değişeceği konusundaki ortalamalar grup ortalamasının üzerinde çıkarken, diğer değişkenlerde motivasyonun düşük olduğu tespit edilmiştir. Gruptaki genel motivasyon düşük olup, öğretmenlerin ücret konusunda tatminsiz oldukları görülmüştür. “Yükselme” ile ilgili soruların grup ortalaması 3.6676 olup, 3 değişkenden ikisi ortalamasının üzerinde 1’i ise altında çıkmıştır. Meslekte yükselme imkanlarının kısıtlı olması nedeniyle oluşan rahatsızlıktan kaynaklanan motivasyon düşük çıkmıştır. Diğer iki değişkende motivasyon yüksektir. Grup geneline bakıldığında, yükselme ile ilgili olarak motivasyon düşük olup, yükselme imkanlarının sağlanması konusunda yüksek bir beklenti olduğu görülmektedir. “Rehberlik” ile ilgili değişkenlerin grup ortalaması 3.4178 olup, 3 değişkenin 2’si grup ortalamasının üstünde, 1’i ise altında çıkmıştır. Mevcut teftiş mekanizmasının öğretmenlerde endişe ve başarısızlığa neden olduğu düşünülürken, diğer değişkenlerde motivasyonun yüksek olduğu belirlenmiştir. “Meslektaşlar” ile ilgili soruların grup ortalaması 4,3490 olup, 4 değişkenden 1’i grup ortalamasının üstünde, 2’si altında çıkmış, değişkenlerin birinde kararsız tutum sergilenmiştir. Meslektaşlarla iyi ilişkiler olduğu konusunda öğretmenlerin motivasyonu yüksek iken, cevaplayıcıların tanıdıkları

öğretmenlerin birçoğunun işlerini en iyi şekilde yapma gayreti içinde oldukları konusunda kararsız bir tutum sergilemişlerdir. Diğer iki değişkenin motivasyonu düşüktür. Grubun genel motivasyonunun düşük olduğu görülmüştür. “Fiziksel şartlar ve çalışma imkanları” ile ilgili soruların grup ortalaması, 3.2991 olup, değişkenlerden 2’si grup ortalamasının üzerinde 3’ü ise altında çıkmıştır. Ders aralarında dinlenebilecek iyi bir mekanın varlığı ile evle okul arasında ulaşım sorununun olup olmadığı konularında öğretmenlerin motivasyon düzeyleri yüksek çıkarken, diğer üç değişkendeki motivasyonun düşük olduğu belirlenmiştir. Grup genelinde motivasyon düşük çıkmıştır. “Sosyal imkanlar” ile ilgili grup ortalaması 2.7700 olup, 4 değişkenden 3’ü grup ortalamasının üstünde, 1’i altında çıkmıştır. İstenildiği gibi bir tatil yapma imkanının motivasyon düzeyi düşük çıkarken diğer değişkenlerdeki motivasyonun yüksek olduğu belirlenmiştir. Grubun genel motivasyon düzeyi yüksektir. “Veliler” ile ilgili soruların grup ortalaması 3.9402 olup, 3 değişkenden 2’si grup ortalamasının üstünde, 1’i ise altında çıkmıştır. Velilerin sınıftaki başarı için her türlü desteği verip vermediği konusundaki motivasyon düzeyi düşük, diğer 2 değişkendeki motivasyon yüksek çıkmıştır. Grubun genel motivasyonu yüksektir.

C. Öğretmenlerin Motivasyon Düzeyleri Arasındaki Farklılıkların Sorgulanması

Öğretmenlerin motivasyon düzeyleri arasındaki farklılıkları ortaya koyabilmek için, motivasyon ölçümünde yararlanılan ölçüm değişkenleri ile demografik değişkenler arasında önce Kruskal W. Testi yapılmış, daha sonra farklılık gösteren grupları belirlemek üzere Mann W.U. Testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo.5, 6, 7 ve 8’de gösterilmiştir.

Tablo.5. Kamu ile Özel Okullar ve İlk-Orta Dereceli Okullarda Görev Yapan Öğretmenler Arasındaki Motivasyon Farklılığı

	Mann-Whitney U		Mann-Whitney U	
	Kamu -Özel		İlk -Orta	
Değişkenler	Z	P	Z	P
Öğretmenlik idealimde olan bir meslekti.	-1.627	0.104	-0,991	0,322
Hayatta işten önemli şeyler de vardır.	-2.617	0.009	-0,050	0,960
Mesai saatleri dışında da işimi düşünürüm.	-0.653	0.514	-0,198	0,843
Öğrencilerime yeni şeyler öğretmekten zevk alırım.	-0.716	0.474	-0,843	0,399
İşimle ilgili herhangi bir başarısızlık psikolojimi etkiler.	-1.014	0.311	-3,105	0,002
Bilgi düzeyim mesleğimi sürdürmem için yeterli oluyor.	-1.158	0.247	-2,927	0,003
Eğitim sistemimiz öğretmenin kendini geliştirmesi için imkanlar sağlamaktadır.	-0.897	0.370	-0,363	0,717
Öğrenciye sunulan bilgi ve öğretim yöntemleri değişmez	-0.205	0.838	-0,461	0,645
Okulumuzun yönetiminden tatmin oluyorum.	-0.910	0.363	-0,706	0,480
Okulumuzda yönetim bütün öğretmenlere eşit mesafededir.	-0.384	0.701	-0,018	0,986
Okul yönetimimiz ortak katılım yoluyla karar alır.	-0.433	0.665	-0,579	0,562
Okul yöneticilerimiz bize gereken değeri verir.	-0.957	0.339	-0,995	0,320
Okulumuzda başarılı öğretmenler takdir edilir.	-1.755	0.079	-0,773	0,439
Bakanlığımız öğretmenlerin sorunları için doğru çözümler üretmektedir.	-0.878	0.380	-0,742	0,458
Şikayetlerimi üst makamlara rahatlıkla ulaştırabiliyorum.	-2.780	0.005	-0,552	0,581
Benimle ilgili konularda okul idaresi beni bilgilendirir.	-0.120	0.904	-1,121	0,262
Öğretmenlerin yaşadığı sorunlara anında çözümler aranır.	-2.823	0.005	-2,935	0,003
Bir çok kanun ve yönetmelik öğretmenlerin rahat çalışmasına engel teşkil etmektedir.	-0.296	0.767	-0,826	0,409
Kişisel teşvik primleri öğretmenlerin çalışma verimini artırır.	-0.936	0.349	-1,541	0,123
Öğretmenlerin verimlilikleri aldıkları maaşla doğru orantılı olarak değişir.	-0.278	0.781	-2,004	0,045
Öğretmenlerin aldıkları maaş hayatlarını rahat bir biçimde sürdürebilmek için yeterlidir.	-4.531	0.000	-0,949	0,342
Öğretmenler, yaptıkları iş dikkate alındığında diğer kamu çalışanlarından daha az ücret almaktadırlar.	-2.871	0.004	-0,255	0,799
Ekonomik problemler zihnimi sürekli meşgul ediyor.	-1.834	0.067	-0,465	0,642
Öğretmenler hakkettiklerinden daha az ücret almaktadırlar.	-3.642	0.000	-0,955	0,339
Mesleğimizde yükselme imkanlarının kısıtlı olmasından dolayı kendimi köşeye sıkışmış hissediyorum.	-2.458	0.014	-0,968	0,333
Öğretmenlikte yükselme imkanlarının olması mesleki başarıyı arttıracaktır.	-1.178	0.239	-0,929	0,353
Öğretmenlikte yükselme imkanlarının olması mesleğin itibarını arttıracaktır.	-1.593	0.111	-0,080	0,936
Eğitim öğretim sürecinde karşılaştığım sorunları çözmeme yardımcı olacak bir rehberlik mekanizmasının olması sürecin kalitesini arttıracaktır.	0.898	0.369	-0,659	0,510
Eğitim seminerlerini kendimi yenilemede önemli bir fırsat olarak görüyorum.	-0.255	0.799	-1,006	0,314

Mevcut teftiş mekanizması öğretmenlerde endişe ve başarısızlığa sebep olmaktadır.	-1.943	0.052	-1,612	0,107
Meslektaşlarım bir problemim olduğunda bana yardımcı olurlar.	-1.034	0.301	-0,410	0,682
Meslektaşlarımla iyi ilişkilerim vardır.	-1.707	0.088	-1,937	0,053
Meslektaşlarımla görüş ve yöntemlerime saygı duyduğunu hissediyorum.	-0.683	0.494	-1,872	0,061
Tanıdığım bir çok öğretmenin işini daha iyi yapma gayreti içinde olduğunu biliyorum..	-1.039	0.299	-0,071	0,943
İhtiyaç duyduğum kaynak ve materyalleri okulumda temin edebiliyorum.	-2.061	0.039	-1,666	0,096
Ders aralarında dinlenebileceğim iyi bir mekan var.	-1.049	0.294	-1,528	0,126
Ev ve okul arasındaki ulaşım sorunu yaşamıyorum.	-1.411	0.158	-0,947	0,344
Okulda bilgi kaynaklarına internet yoluyla ulaşma imkanına sahibim.	-3.646	0.000	-0,331	0,741
Sınıflarımızın fiziki donanımları yeterlidir.	-2.626	0.009	-0,196	0,845
Mesaiden sonra günlük stresimi atabileceğim imkanlara sahibim.	-3.137	0.002	-0,359	0,720
İstediğim gibi bir tatil yapamamanın her zaman eksikliğini duyarım.	-2.315	0.021	-0,939	0,348
Çocuklarım için her seviyede yeterli eğitim imkanları bulabiliyorum.	-3.502	0.000	-0,504	0,615
Sosyal ve kültürel faaliyetleri (tiyatro, sinema, kitap, gezi, eğlence) takip etme imkanım yeterlidir.	-3.975	0.000	-2,047	0,041
Velilerimle aramızda iyi bir diyalog bulunmaktadır.	-1.443	0.149	-1,650	0,099
Velimin memnuniyeti benim için önemlidir.	-0.043	0.965	-2,948	0,003
Velilerim sınıftaki başarı için her türlü desteği vermektedirler.	-3.194	0.001	-2,514	0,012

Kamu ve Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin motivasyonları arasında farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla Mann-Whitney U testi uygulanmış ve farklılığın olduğu gruplar arasındaki motivasyon derecesi belirlenmiştir. Sonuçlara göre; hayatta işten daha önemli şeyler olduğu (P<0.01), şikayetlerin üst makamlara kolay ulaştırılabilirliği (P<0.01), sorunlara anında çözümler aranması (P<0.01), alınan maaşın rahat bir biçimde hayat sürdürebilmek için yeterliliği (P<0.01), yapılan işe göre diğer kamu çalışanlarından daha az ücret alınması (P<0.01), öğretmenlerin hakkettiklerinden daha az ücret almaları (P<0.01), meslekte yükselme imkanlarının kısıtlı olması (P<0.05), ihtiyaç duyulan kaynak ve materyallerin okulda mevcut olması (P<0.05), bilgi kaynaklarına internet yoluyla okuldan rahatlıkla ulaşılabilirliği (P<0.01), okuldaki fiziki donanımın yeterliliği (P<0.01), mesaiden sonra günlük stresi atabilecek imkanların varlığı (P<0.01), istenildiği gibi bir tatil yapma eksikliği (P<0.05), kendi çocukları için eğitim imkanlarının varlığı (P<0.01), sosyal ve kültürel faaliyetleri takip etme imkanı (P<0.01), velilerin sınıftaki başarıyı teşvik etmek için destek vermeleri (P<0.01) konularında anlamlı farklılıklar belirlenmiştir. Farklılık belirlenen tüm

değişkenlerde özel okullardaki öğretmenlerin motivasyonunun kamu okullarındaki öğretmenlerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

İlköğretim okullarında ilk ve orta kısımlarında görev yapan öğretmenlerin motivasyon değişkenleri arasında ($P<0.01$) ve ($P<0.05$) düzeyinde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre; işle ilgili herhangi bir başarısızlığın öğretmenin psikolojisini etkilemesi, öğretmenlerin verimliliklerinin aldıkları maaşla doğru orantılı olarak değiştiği, sosyal ve kültürel faaliyetleri takip etme imkanı konularında farklılık tespit edilmiş ve orta kısımda görev yapan öğretmenlerin motivasyonlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Bilgi düzeyinin mesleği sürdürmek için yeterli olup olmadığı, öğretmenlerin yaşadıkları sorunlara anında çözüm aranması, velilerin sınavtaki başarı için her türlü desteği vermesi konularında ilköğretim öğretmenlerinin motivasyonunun daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo.6. Farklı Ekonomik Düzeydeki Okullarda Görev Yapan Öğretmenler Arasındaki Motivasyon Farklılığı

	Mann-Whitney U Statistics						K-Wallis St.	
	Düşük-Orta		Düşük-Yüksek		Orta-Yüksek			
Değişkenler	Z	P	Z	P	Z	P	P	
Öğretmenlik idealimde olan bir meslekti.	-0,476	0,634	-0,596	0,551	-1,208	0,227	0,481	
Hayatta işten önemli şeyler de vardır.	-1,706	0,088	-0,191	0,849	-1,570	0,116	0,120	
Mesai saatleri dışında da işimi düşünürüm.	-0,550	0,582	-1,060	0,289	-0,846	0,398	0,530	
Öğrencilerime yeni şeyler öğretmekten zevk alırım.	-0,364	0,716	-0,170	0,865	-0,547	0,584	0,841	
İşimle ilgili herhangi bir başarısızlık psikolojimi etkiler.	-0,367	0,714	-0,227	0,820	-0,018	0,985	0,937	
Bilgi düzeyim mesleğimi sürdürmem için yeterli oluyor.	-0,820	0,412	-0,497	0,619	-1,376	0,169	0,347	
Eğitim sistemimiz öğretmenin kendini geliştirmesi için imkanlar sağlamaktadır.	-2,932	0,003	-2,655	0,008	-0,308	0,758	0,007	
Öğrenciye sunulan bilgi ve öğretim yöntemleri değişmez	-0,140	0,888	-0,569	0,569	-0,755	0,450	0,743	
Okulumuzun yönetiminden tatmin oluyorum.	-1,091	0,275	-1,628	0,104	-0,752	0,452	0,289	
Okulumuzda yönetim bütün öğretmenlere eşit mesafededir.	-3,418	0,001	-1,618	0,106	-1,661	0,097	0,002	
Okul yönetimimiz ortak katılım yoluyla karar alır.	-3,813	0,000	-2,372	0,018	-0,835	0,404	0,001	
Okul yöneticilerimiz bize gereken değeri verir.	-2,491	0,013	-1,192	0,233	-0,901	0,367	0,044	
Okulumuzda başarılı öğretmenler takdir edilir.	-1,936	0,053	-2,030	0,042	-0,594	0,553	0,082	

Bakanlığımız öğretmenlerin sorunları için doğru çözümler üretmektedir.	-2,086	0,037	-1,070	0,285	-0,548	0,583	0.121
Şikayetlerimi üst makamlara rahatlıkla ulaştırabiliyorum.	-0,290	0,772	-1,886	0,059	-2,066	0,039	0.088
Benimle ilgili konularda okul idaresi beni bilgilendirir.	-1,320	0,187	-0,215	0,829	-0,933	0,351	0.352
Öğretmenlerin yaşadığı sorunlara anında çözümler aranır.	-1,656	0,098	-0,805	0,421	-0,545	0,586	0.257
Bir çok kanun ve yönetmelik öğretmenlerin rahat çalışmasına engel teşkil etmektedir.	-2,634	0,008	-0,614	0,539	-1,638	0,101	0.019
Kişisel teşvik primleri öğretmenlerin çalışma verimini artırır.	-1,525	0,127	-0,704	0,481	-2,248	0,025	0.053
Öğretmenlerin verimlilikleri aldıkları maaşla doğru orantılı olarak değişir.	-0,106	0,916	-0,243	0,808	-0,359	0,720	0.935
Öğretmenlerin aldıkları maaş hayatlarını rahat bir biçimde sürdürebilmek için yeterlidir.	-0,120	0,904	-0,920	0,358	-1,186	0,235	0.477
Öğretmenler, yaptıkları iş dikkate alındığında diğer kamu çalışanlarından daha az ücret almaktadırlar.	-0,163	0,871	-1,000	0,317	-1,405	0,160	0.368
Ekonomik problemler zihnimi sürekli meşgul ediyor.	-2,464	0,014	-2,018	0,044	-0,209	0,835	0.037
Öğretmenler hakkettiklerinden daha az ücret almaktadırlar.	-0,395	0,693	-0,957	0,339	-0,815	0,415	0.597
Mesleğimizde yükselme imkanlarının kısıtlı olmasından dolayı kendimi köşeye sıkışmış hissediyorum.	-0,548	0,584	-1,461	0,144	-1,273	0,203	0.303
Öğretmenlikte yükselme imkanlarının olması mesleki başarıyı arttıracaktır.	-1,582	0,114	-0,466	0,641	-0,925	0,355	0.252
Öğretmenlikte yükselme imkanlarının olması mesleğin itibarını arttıracaktır.	-1,069	0,285	-0,495	0,621	-1,585	0,113	0.230
Eğitim öğretim sürecinde karşılaştığım sorunları çözmeme yardımcı olacak bir rehberlik mekanizmasının olması sürecin kalitesini arttıracaktır.	-1,252	0,172	-1,029	0,303	-2,478	0,013	0.038
Eğitim seminerlerini kendimi yenilemede önemli bir fırsat olarak görüyorum.	-0,106	0,052	-1,558	0,119	-0,106	0,916	0.130
Mevcut teftiş mekanizması öğretmenlerde endişe ve başarısızlığa sebep olmaktadır.	-0,897	0,018	-3,479	0,001	-2,120	0,034	0.002

Meslektaşlarım bir problemim olduğunda bana yardımcı olurlar.	-1,366	0,269	-1,593	0,111	-1,003	0,316	0,245
Meslektaşlarımla iyi ilişkilerim vardır.	-1,943	0,210	-0,568	0,570	-1,794	0,073	0,148
Meslektaşlarımla görüş ve yöntemlerime saygı duyduğunu hissediyorum.	-2,371	0,916	-0,346	0,729	-0,366	0,714	0,922
Tanıdığım bir çok öğretmenin işini daha iyi yapma gayreti içinde olduğunu biliyorum..	-1,106	0,369	-1,468	0,142	-2,477	0,013	0,042
İhtiyaç duyduğum kaynak ve materyalleri okulumda temin edebiliyorum.	-0,239	0,811	-2,201	0,028	-2,574	0,010	0,027
Ders aralarında dinlenebileceğim iyi bir mekan var.	-0,276	0,782	-0,171	0,864	-0,408	0,683	0,903
Ev ve okul arasındaki ulaşım da sorun yaşamıyorum.	-0,460	0,646	-0,381	0,703	-0,029	0,976	0,891
Okulmda bilgi kaynaklarına internet yoluyla ulaşma imkanına sahibim.	-0,487	0,626	-4,997	0,000	-5,593	0,000	0,000
Sınıflarımızın fiziki donanımları yeterlidir.	-3,216	0,001	-3,841	0,000	-1,614	0,106	0,000
Mesaiden sonra günlük stresimi atabileceğim imkanlara sahibim.	-1,209	0,227	-1,535	0,125	-0,739	0,460	0,276
İstediğim gibi bir tatil yapamamanın her zaman eksikliğini duyarım.	-1,380	0,168	-2,350	0,019	-2,018	0,044	0,031
Çocuklarım için her seviyede yeterli eğitim imkanları bulabiliyorum.	-1,957	0,050	-1,354	0,176	-0,231	0,818	0,143
Sosyal ve kültürel faaliyetleri (tiyatro, sinema, kitap, gezi, eğlence) takip etme imkanım yeterlidir.	-3,189	0,001	-3,390	0,001	-1,519	0,129	0,001
Velilerimle aramızda iyi bir diyalog bulunmaktadır.	-1,300	0,194	-2,263	0,024	-1,452	0,147	0,078
Velimin memnuniyeti benim için önemlidir.	-0,423	0,672	-1,313	0,189	-1,185	0,236	0,369
Velilerim sınıftaki başarı için her türlü desteği vermektedirler.	-0,654	0,513	-3,809	0,000	-3,963	0,000	0,000

Ekonomik düzeyleri düşük, orta ve yüksek okullarda görev yapan öğretmenlerin motivasyonları arasında değişkenlerde ($P<0.01$) ve ($P<0.05$) düzeyinde anlamlı farklılıklar belirlenmiştir. Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre; düşük, orta ve yüksek ekonomik düzeye sahip okullarda öğretmenlerin motivasyonlarını belirlemede kullanılan değişkenler açısından tespit edilen farklılıklar ve bu farklılıkların okulların ekonomik düzeylerine göre durumları şu şekilde belirlenmiştir; eğitim sisteminin öğretmenin kendini geliştirmesi için imkanlar sağlaması, okul yönetiminin ortak katılım yoluyla karar alması,

ekonomik problemlerin öğretmenlerin zihinlerini meşgul etmesi, mevcut teftiş mekanizmaları, sınıfların fiziki donanımlarının yeterliliği, sosyal ve kültürel faaliyetlerin takip edilebilmesi, konularında ekonomik düzeyi orta dereceli olan okullardaki öğretmenler ile yüksek dereceli olan okullardaki öğretmenlerin motivasyonları, düşük ekonomik düzeye sahip olan okullardaki öğretmenlerden daha yüksektir.

Okul yönetiminin bütün öğretmenlere eşit mesafede olması, okul yöneticilerinin öğretmenlere gereken değeri vermesi, kanun ve yönetmeliklerin öğretmenlerin rahat çalışmasını engel olup olmaması, konusunda gruplar arasında farklılık tespit edilmiş, bu farklılık orta derecedeki ekonomik düzeye sahip olan okullardaki öğretmenlerin motivasyonlarının, düşük ekonomik düzeye sahip olan okullardaki öğretmenlerden daha yüksek olduğu şeklindedir.

Rehberlik mekanizmasının kurulması, tanıdıkları öğretmenlerin işlerini daha iyi yapma gayreti içerisinde olup olmadığı, konularında orta ekonomik düzeyli okullardaki öğretmenlerin motivasyonu, yüksek ekonomik düzeyli okullarinkinden daha fazladır.

İhtiyaç duyulan materyallerin temin edilmesi, internet yoluyla bilgi elde edebilmesi, tatil yapma eksikliğinin duyulması, velilerin sınıftaki başarı için her türlü desteği vermeleri, yüksek ekonomik düzeye sahip olan okulların ortalaması, hem orta hem de düşük ekonomik düzeydeki okullardakinden daha fazladır. Mevcut teftiş mekanizmaları konusunda yüksek düzeydeki okullardaki motivasyon orta düzeydeki okullardakinden daha yüksektir.

Tablo.7.Cinsiyetlerine ve Medeni Durumlarına ve Çocuk Sahibi Olma Durumlarına Göre Öğretmenlerin Motivasyon Farklılığı

	Mann-Whitney U		Mann-Whitney U		Mann-Whitney U	
	Bay/Bayan		Evlü-Bekar		Çocuk Var/Yok	
Variables	Z	P	Z	P	Z	P
Öğretmenlik idealimde olan bir meslekti.	-1,080	0,280	-0,288	0,773	-0,157	0,875
Hayatta işten önemli şeyler de vardır.	-2,306	0,021	-0,817	0,414	-0,842	0,400
Mesai saatleri dışında da işimi düşünürüm.	-1,315	0,188	-1,144	0,253	-0,695	0,487
Öğrencilerime yeni şeyler öğretmekten zevk alırım.	-1,731	0,084	-0,777	0,437	-0,405	0,685
İşimle ilgili herhangi bir başarısızlık psikolojimi etkiler.	-1,318	0,188	-1,410	0,159	-0,303	0,762
Bilgi düzeyim mesleğimi sürdürmem için yeterli oluyor.	-0,478	0,636	-0,121	0,904	-0,267	0,789
Eğitim sistemimiz öğretmenin kendini geliştirmesi için imkanlar sağlamaktadır.	-2,978	0,003	-2,569	0,010	-2,267	0,023
Öğrenciye sunulan bilgi ve öğretim yöntemleri değişmez	-0,013	0,990	-0,764	0,445	-0,972	0,331

Okulumuzun yönetiminden tatmin oluyorum.	-3,527	0,000	-0,871	0,384	-0,699	0,484
Okulumuzda yönetim bütün öğretmenlere eşit mesafededir.	-2,499	0,012	-0,119	0,906	-0,532	0,595
Okul yönetimimiz ortak katılım yoluyla karar alır.	-3,898	0,000	-0,941	0,347	-0,095	0,925
Okul yöneticilerimiz bize gereken değeri verir.	-2,402	0,016	-0,113	0,910	-0,287	0,774
Okulumuzda başarılı öğretmenler taktir edilir.	-2,035	0,042	-0,779	0,436	-0,638	0,524
Bakanlığımız öğretmenlerin sorunları için doğru çözümler üretmektedir.	-2,656	0,008	-1,223	0,221	-0,841	0,400
Şikayetlerimi üst makamlara rahatlıkla ulaştırabiliyorum.	-0,518	0,605	-0,277	0,781	-0,701	0,483
Benimle ilgili konularda okul idaresi beni bilgilendirir.	-2,940	0,003	-1,398	0,162	-0,334	0,789
Öğretmenlerin yaşadığı sorunlara anında çözümler aranır.	-3,294	0,001	-0,716	0,474	-1,354	0,176
Bir çok kanun ve yönetmelik öğretmenlerin rahat çalışmasına engel teşkil etmektedir.	-0,808	0,419	-2,701	0,007	-2,410	0,016
Kişisel teşvik primleri öğretmenlerin çalışma verimini artırır.	-0,467	0,641	-1,411	0,158	-0,065	0,948
Öğretmenlerin verimlilikleri aldıkları maaşla doğru orantılı olarak değişir.	-3,096	0,002	-0,978	0,328	-0,901	0,368
Öğretmenlerin aldıkları maaş hayatlarını rahat bir biçimde sürdürebilmek için yeterlidir.	-0,946	0,344	-0,451	0,652	-0,519	0,604
Öğretmenler, yaptıkları iş dikkate alındığında diğer kamu çalışanlarından daha az ücret almaktadırlar.	-1,659	0,097	-0,815	0,415	-0,062	0,951
Ekonomik problemler zihnimizi sürekli meşgul ediyor.	-3,841	0,000	-1,138	0,255	-0,166	0,868
Öğretmenler hakkettiklerinden daha az ücret almaktadırlar.	-0,222	0,824	-0,234	0,815	-0,062	0,877
Mesleğimizde yükselme imkanlarının kısıtlı olmasından dolayı kendimi köşeye sıkışmış hissediyorum.	-0,412	0,680	-1,573	0,116	-1,605	0,163
Öğretmenlikte yükselme imkanlarının olması mesleki başarıyı arttıracaktır.	-0,473	0,636	-1,522	0,128	-0,418	0,676
Öğretmenlikte yükselme imkanlarının olması mesleğin itibarını arttıracaktır.	-1,165	0,244	-0,765	0,444	-0,289	0,773
Eğitim öğretim sürecinde karşılaştığım sorunları çözmeye yardımcı olacak bir rehberlik mekanizmasının olması sürecin kalitesini arttıracaktır.	-1,426	0,154	-0,570	0,569	-0,430	0,667
Eğitim seminerlerini kendimi yenilemede önemli bir fırsat olarak görüyorum.	-0,776	0,438	-2,741	0,006	-1,627	0,104
Mevcut teftiş mekanizması öğretmenlerde endişe ve başarısızlığa sebep olmaktadır.	-0,083	0,934	-1,326	0,185	-0,355	0,722

Meslektaşlarım bir problemim olduğunda bana yardımcı olurlar.	-0,250	0,803	-0,309	0,757	-0,151	0,880
Meslektaşlarımla iyi ilişkilerim vardır.	-0,355	0,722	-1,563	0,118	-1,345	0,179
Meslektaşlarımla görüş ve yöntemlerime saygı duyduğunu hissediyorum.	-1,163	0,245	-2,476	0,013	-2,221	0,026
Tandığım bir çok öğretmenin işini daha iyi yapma gayreti içinde olduğunu biliyorum..	-0,342	0,732	-2,244	0,025	-1,536	0,125
İhtiyaç duyduğum kaynak ve materyalleri okulumda temin edebiliyorum.	-3,059	0,002	-0,534	0,593	-0,736	0,462
Ders aralarında dinlenebileceğim iyi bir mekan var.	-4,050	0,000	-1,054	0,292	-1,466	0,143
Ev ve okul arasındaki ulaşım da sorun yaşamıyorum.	-0,670	0,503	-2,394	0,017	-1,789	0,074
Okulmda bilgi kaynaklarına internet yoluyla ulaşma imkanına sahibim.	-3,028	0,002	-1,358	0,174	-0,332	0,740
Sınıflarımızın fiziki donanımları yeterlidir.	-4,458	0,000	-1,420	0,156	-0,655	0,512
Mesaiden sonra günlük stresimi atabileceğim imkanlara sahibim.	-3,467	0,001	-0,265	0,791	-1,724	0,085
İstediğim gibi bir tatil yapamamanın her zaman eksikliğini duyarım.	-2,475	0,013	-0,371	0,710	-0,540	0,589
Çocuklarım için her seviyede yeterli eğitim imkanları bulabiliyorum.	-1,474	0,141	-3,214	0,001	-1,462	0,144
Sosyal ve kültürel faaliyetleri (tiyatro, sinema, kitap, gezi, eğlence) takip etme imkanım yeterlidir.	-3,474	0,001	-0,847	0,397	-2,312	0,021
Velilerimle aramızda iyi bir diyalog bulunmaktadır.	-4,249	0,000	-1,658	0,038	-0,031	0,975
Velimin memnuniyeti benim için önemlidir.	-1,184	0,237	-1,273	0,203	-1,493	0,136
Velilerim sınıftaki başarı için her türlü desteği vermektedirler.	-3,337	0,001	-0,430	0,667	-0,888	0,375

İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin cinsiyetlerine göre motivasyonları arasında motivasyon değişkenleri açısından ($P<0.01$) ve ($P<0.05$) düzeyinde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Hayatta işten daha önemli şeyler olduğu, eğitim sisteminin öğretmenlerin kendilerini geliştirmesine imkan sağlaması, okul yönetiminden tatmin olma, okuldaki yönetimin bütün öğretmenlere eşit mesafede olması, okul yönetiminin ortak katılım yoluyla karar alması, okul yönetiminin öğretmenlere gereken değeri vermesi, okulda başarılı öğretmenlerin takdir edilmesi, bakanlığın öğretmenlerin sorunlarına çözüm üretmesi, okul idaresinin kişisel konularda gerekli bilgileri kişiye bildirmesi öğretmenlerin yaşadığı sorunlara anında çözümler aranması, ekonomik problemlerin sürekli zihni meşgul etmesi, ihtiyaç duyulan materyallerin okuldan temin edilebilmesi, ders aralarında dinlenebilecek bir mekanın varlığı, ev ve okul arasında ulaşım da sorun yaşanıp yaşanmaması, gerekli bilgilere internet yoluyla okuldan ulaşabilmek, sınıfların fiziki donanımının yeterliliği, mesaiden sonra günlük stresi atabilecek imkanların varlığı, istenilen bir tatilin

yapılabilmesi, sosyal ve kültürel faaliyetleri takip etme imkanları, velilerle iyi bir diyalog bulunması, velilerin sınıftaki başarı için her türlü desteği vermesi konularında bayanların motivasyonu daha yüksektir. Yalnızca, öğretmenlerin verimliliklerinin aldıkları maaşa bağlı olduğu konusunda erkekler bayarlardan daha yüksek bir motivasyona sahiptirler. Genel olarak, bayanların motivasyonları erkeklerinkinden daha yüksektir.

İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin medeni durumlarına göre farklılık olup olmadığı test edilmiştir. Ancak dul ve boşanmış öğretmen sayısı çok düşük olup, analiz sonuçları anlamsız çıktığından değerlendirmeye dahil edilmemişlerdir. Medeni durum açısından, motivasyon değişkenleri arasında ($P<0.01$) ve ($P<0.05$) düzeyinde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre; eğitim sisteminin öğretmenin kendini geliştirmesi için imkanlar sağlaması, kanun ve yönetmeliklerin öğretmenlerin rahat çalışmasına imkan sağlaması, diğer öğretmenlerin kendi görüş ve yöntemlerine saygı duyduğu konularında evli öğretmenlerin motivasyonu bekar öğretmenlerden daha yüksek iken, sosyal ve kültürel faaliyetleri takip edebilme konusunda ise bekar öğretmenlerin motivasyonu evli öğretmenlerden daha yüksektir.

İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerden çocuk sahibi olan ve çocuk sahibi olmayanların motivasyonları arasında ($P<0.01$) ve ($P<0.05$) düzeyinde farklılıklar tespit edilmiştir. Değişkenler arasındaki farklılıkların Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre; eğitim sisteminin öğretmenin kendini geliştirmesi için imkan sağlaması, birçok kanun ve yönetmeliğin öğretmenlerin rahat çalışmasına engel teşkil edip etmemesi, eğitim seminerlerini kendilerini geliştirmede bir fırsat olarak görülmesi, meslektaşlarının kendi görüş ve yöntemlerine saygı duyması, tanıdığı meslektaşlarının işini daha iyi yapma gayreti içerisinde olması, okul ile ev arasında ulaşım sorunu yaşama, çocukların eğitimi konusunda imkanların yeterliliği, veliler ile iyi bir diyalogun olup olmaması, konusunda çocuk sahibi olanlar çocuk sahibi olmayanlardan daha yüksek bir motivasyona sahiptirler. Sonuçlara göre çocuk sahibi olan öğretmenlerin motivasyonları, çocuk sahibi olmayanlardan daha yüksektir.

Tablo.8.Eğitim Durumlarına Göre Öğretmenlerin Motivasyon Farklılıkları

Variables	Mann-Whitney U Statistics						K-Wallis St.
	Enstitü-Lisans		Enstitü-Lisansüstü		Lisans-Lisansüstü		
	Z	P	Z	P	Z	P	
Öğretmenlik idealimde olan bir meslekti.	-0,971	0,332	-2,352	0,019	-2,322	0,020	0,016
Hayatta işten önemli şeyler de vardır.	-1,588	0,112	-1,182	0,237	-0,145	0,885	0,239
Mesai saatleri dışında da işimi düşünürüm.	-0,285	0,776	-1,360	0,174	-1,907	0,056	0,079
Öğrencilerime yeni şeyler öğretmekten zevk alırım.	-1,628	0,104	-1,011	0,312	-0,116	0,907	0,355

İşimle ilgili herhangi bir başarısızlık psikolojimi etkiler.	-1,839	0,066	-1,557	0,119	-0,592	0,554	0,195
Bilgi düzeyim mesleğimi sürdürmem için yeterli oluyor.	-0,692	0,489	-0,379	0,705	-1,907	0,301	0,429
Eğitim sistemimiz öğretmenin kendini geliştirmesi için imkanlar sağlamaktadır.	-2,556	0,011	-3,519	0,000	-2,633	0,008	0,000
Öğrenciye sunulan bilgi ve öğretim yöntemleri değişmez	-1,169	0,242	-1,217	0,224	-0,605	0,548	0,432
Okulumuzun yönetiminden tatmin oluyorum.	-0,023	0,982	-1,755	0,079	-2,348	0,019	0,029
Okulumuzda yönetim bütün öğretmenlere eşit mesafededir.	-0,465	0,642	-1,151	0,250	-1,062	0,288	0,327
Okul yönetimimiz ortak katılım yoluyla karar alır.	-0,652	0,514	-3,091	0,002	-3,348	0,001	0,006
Okul yöneticilerimiz bize gereken değeri verir.	-0,581	0,561	-2,744	0,006	-2,709	0,007	0,028
Okulumuzda başarılı öğretmenler taktir edilir.	-0,090	0,928	-1,763	0,078	-2,032	0,042	0,203
Bakanlığımız öğretmenlerin sorunları için doğru çözümler üretmektedir.	-3,302	0,001	-3,842	0,000	-2,530	0,011	0,000
Şikayetlerimi üst makamlara rahatlıkla ulaştırabiliyorum.	-1,874	0,061	-3,753	0,000	-3,138	0,002	0,002
Benimle ilgili konularda okul idaresi beni bilgilendirir.	-1,032	0,302	-2,755	0,006	-2,664	0,008	0,030
Öğretmenlerin yaşadığı sorunlara anında çözümler aranır.	-0,503	0,615	-0,954	0,340	-0,778	0,437	0,562
Bir çok kanun ve yönetmelik öğretmenlerin rahat çalışmasına engel teşkil etmektedir.	-2,282	0,023	-0,806	0,420	-0,811	0,417	0,071
Kişisel teşvik primleri öğretmenlerin çalışma verimini artırır.	-2,112	0,035	-0,870	0,384	-0,531	0,595	0,194
Öğretmenlerin verimlilikleri aldıkları maaşla doğru orantılı olarak değişir.	-0,776	0,438	-1,342	0,180	-0,800	0,424	0,635
Öğretmenlerin aldıkları maaş hayatlarını rahat bir biçimde sürdürebilmek için yeterlidir.	-0,185	0,853	-0,868	0,385	-1,126	0,260	0,191
Öğretmenler, yaptıkları iş dikkate alındığında diğer kamu çalışanlarından daha az ücret almaktadırlar.	-2,128	0,033	-1,700	0,089	-0,521	0,602	0,165
Ekonomik problemler zihnimi sürekli meşgul ediyor.	-0,599	0,549	-2,574	0,010	-2,681	0,007	0,046
Öğretmenler hakkettiklerinden daha az ücret almaktadırlar.	-2,082	0,037	-1,799	0,022	-0,674	0,500	0,158
Mesleğimizde yükselme imkanlarının kısıtlı olmasından dolayı kendimi köşeye sıkışmış hissediyorum.	-1,923	0,055	-1,089	0,276	-0,275	0,785	0,027
Öğretmenlikte yükselme imkanlarının olması mesleki başarıyı arttıracaktır.	-0,607	0,544	-0,053	0,958	-0,433	0,665	0,918
Öğretmenlikte yükselme imkanlarının olması mesleğin itibarını arttıracaktır.	-1,122	0,262	-0,471	0,638	0,351	0,226	0,511

Eğitim retim sürecinde karşılaştığım sorunları ozmeme yardımcı olacak bir rehberlik mekanizmasının olması sürecin kalitesini attracaktır.	-2,718	0,007	-2,626	0,009	0,285	0,154	0,013
Eğitim seminerlerini kendimi yenilemede önemli bir fırsat olarak görüyorum.	-0,155	0,877	-2,011	0,044	0,35	0,017	0,029
Mevcut teftiş mekanizması öğretmenlerde endişe ve başarisızlığa sebep olmaktadır.	-1,393	0,164	-1,421	0,155	0,177	0,478	0,169
Meslektaşlarım bir problemim olduğunda bana yardımcı olurlar.	-1,584	0,113	-0,820	0,413	0,220	0,775	0,465
Meslektaşlarımla iyi ilişkilerim vardır.	-0,131	0,896	-0,122	0,903	1,426	0,972	0,522
Meslektaşlarımla görüş ve yöntemlerime saygı duyduğunu hissediyorum.	-1,006	0,314	-0,806	0,420	2,391	0,859	0,675
Tanıdđım bir çok öğretmenin işini daha iyi yapma gayreti içinde olduğunu biliyorum..	-0,506	0,613	-0,166	0,868	0,710	0,825	0,890
İhtiyaç duyduğum kaynak ve materyalleri okulumda temin edebiliyorum.	-0,868	0,385	-2,636	0,008	2,544	0,011	0,025
Ders aralarında dinlenebileceğim iyi bir mekan var.	-2,413	0,016	-2,229	0,026	0,888	0,374	0,055
Ev ve okul arasındaki ulaşımda sorun yaşamıyorum.	-1,083	0,279	-0,366	0,715	0,511	0,609	0,354
Okulmda bilgi kaynaklarına internet yoluyla ulaşma imkanına sahibim.	-2,168	0,030	-2,766	0,006	1,601	0,109	0,019
Sınıflarımızın fiziki donanımları yeterlidir.	-2,278	0,023	-2,880	0,004	2,022	0,043	0,018
Mesaiden sonra günlük stresimi atabileceğim imkanlara sahibim.	-2,019	0,043	-2,271	0,023	1,268	0,205	0,096
İstediğim gibi bir tatil yapamamanın her zaman eksikliğini duyarım.	-1,403	0,161	-2,010	0,044	3,545	0,000	0,003
Çocuklarım için her seviyede yeterli eğitim imkanları bulabiliyorum.	-2,051	0,040	-2,473	0,033	2,143	0,032	0,017
Sosyal ve kültürel faaliyetleri (tiyatro, sinema, kitap, gezi, eğlence) takip etme imkanım yeterlidir.	-0,415	0,678	-0,941	0,347	0,878	0,380	0,796
Velilerimle aramızda iyi bir diyalog bulunmaktadır.	-0,737	0,461	-0,755	0,450	1,714	0,087	0,367
Velimin memnuniyeti benim için önemlidir.	-0,808	0,419	-1,689	0,091	1,528	0,127	0,263
Velilerim sınıftaki başarı için her türlü desteği vermektedirler.	-0,940	0,347	-0,455	0,649	0,288	0,773	0,802

İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin eğitim durumlarına göre motivasyonları arasında Kruskall Wallis testi sonuçlarına göre ($P<0.01$) ve ($P<0.05$) anlamlılığında farklılıklar tespit edilmiş, gruptaki farklılığın tespiti için yapılan Mann Withney-U testi sonuçlarına göre; öğretmenliğin idealindeki meslek olması, eğitim sisteminin öğretmenin kendini geliştirmesi için imkanlar sağlaması, bakanlığın öğretmenlerin sorunlarına doğru zm üretmesi, okul yönetiminin ortak katılım yoluyla karar alması, okul yönetiminin öğretmenlere gereken değerini vermesi, şikayetlerin bir st makama ulaştırılabilmesi, okul

idaresinin kişisel konularda öğretmenlere gerekli bilgileri vermesi, eğitim seminerlerinin gelişim için bir fırsat olması, gerekli materyallerin ve kaynakların okuldan temin edilebilirliği, sınıfların fiziki donanımının yeterliliği, tatil yapma eksikliği, çocuklarının eğitimi için gerekli imkanların varlığı bakımından lisansüstü eğitim mezunlarının motivasyonu hem enstitü mezunlarınınkinden hem de lisans mezunlarınınkinden düşüktür. Okulun yönetiminden tatmin olma konusunda lisans mezunlarının motivasyonu lisansüstü eğitim mezunlarının motivasyonundan yüksektir.

Eğitim sisteminin öğretmenin kendini geliştirmesi için imkanlar sağlaması, bakanlığın öğretmenlerin sorunlarına doğru çözüm üretmesi, sınıfların fiziki donanımının yeterliliği, eğitim sürecinde etkin bir rehberlik mekanizmasının kurulmasının verimliliği arttıracığı konularında enstitü mezunlarının motivasyonu lisans mezunlarınınkinden yüksektir. Ekonomik problemlerin sürekli zihni meşgul etmesi konusunda enstitü mezunlarının motivasyonu lisansüstü eğitim mezunlarının motivasyonundan yüksektir. Enstitü mezunlarının motivasyonu hem lisansüstü hem de lisans mezunlarından, internet yoluyla gerekli bilgilere ulaşabilme konusunda yüksek, eğitim sürecinde etkin bir rehberlik mekanizmasının kurulmasının verimliliği arttıracığı konusunda ise düşüktür. Grubun genel durumuna bakıldığında, eğitim düzeyi yükseldikçe beklentilerin artması nedeniyle, motivasyon da düşmektedir.

D. Demografik Değişkenler İle Motivasyon Değişken Grupları Arasındaki İlişkiler

Araştırmanın örneğini oluşturan öğretmenler ve görev yaptıkları okullarla ilgili demografik değişkenler ile motivasyon ölçümünde kullanılan değişkenlerin ana grupları arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Kendall Korelasyon Analizi yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo.9'da gösterilmiştir.

Tablo.9.Demografik Değişkenler İle Motivasyon Değişken Grupları Arasındaki Korelasyon

Değişkenler	Veli İlişkileri	Fiziksel Şartlar	Deneyim	Eğitim	Yönetim	Sınıf	Ücret	Çocuk Sayısı	Meslektaşlar	İlk-Orta	Yükselme	Çocuk Sahipliği	Yaş	Rehber	Sosyal Şartlar	Kamu-Özel	Araştırma	Düzey	
Fiziksel Şartlar	.340**	1.000																	
Deneyim	.147*	.152**	1.000																
Eğitim	-.032	-.141**	-	1.000															
Yönetim	.186**	.298**	.038	.118**	1.000														
Sınıf	-.068	-.019	-	-	.008	1.000													
Ücret	.040	.078*	.045	-.070	.144**	.087*	1.000												
Çocuk Sayısı	.042	-.055	-	-	.012	-	.083	1.000											
Meslektaşlık	.148**	.070	.033	-.029	.128**	.087*	.104**	-.049	1.000										
İlk-Orta	-.133*	-.038	-	-	-.039	-	.032	-	.003	1.000									
Yükselme	.106**	.084*	.104*	-.047	.060	.083*	.025	-.082	.053	.073	1.000								
Çocuk Sahipliği	-.039	.051	-	-	-.030	-	-.030	-	.091	-	.018	1.000							
Yaş	.105*	.107*	-	-	.020	-	.044	-	.045	-	.071	-	1.000						
Rehberlik	.126**	.018	.049	-.012	.076	.027	.097*	-.139**	.100*	.090	.115*	-.139**	.036	1.000					
Sosyal Şartlar	.228**	.422**	.366**	.361**	.255**	.347**	.177**	.605**	.122**	.613**	.049	-.017	-.014	.131*	1.000				
Kamu-Özel	.121*	.141**	-	-	.077	-	.186**	-	-.060	-	.040	-	-	.022	.212**	1.000			
Araştırma	.012	.088*	.115**	.115**	.062	-.004	.124**	.098	.085*	-.076	.064	-.092	.087*	-.006	.075	-.011	1.000		
Düzey	.150*	.156**	-	-	.100**	-	.078	-	-.029	-	.057	-	-	.112*	.156**	-	.071	1.000	
Cinsiyet	.198*	.186**	-	-	.163**	-	.040	-	-.015	-	.047	-	-	.058	.191**	-	.099*		

Korelasyonlar

** 0.01 düzeyinde çok önemli.

* 0.05 düzeyinde önemli.

Tablo.9'da görüldüğü üzere, demografik değişkenler ile motivasyon değişken ana grupları arasında $P < 0.01$ ve $P < 0.05$ düzeyinde ilişkiler tespit edilmiştir. Söz konusu ilişkiler şu şekildedir; kamu ve özel okullar ile veliler, fiziksel donanım, ücretler, sosyal şartlar ile ilgili değişken grupları arasında pozitif ve anlamlı ilişki olup, bu gruplarda özel okullardaki motivasyon kamu okullarından daha yüksektir.

Öğretmenlerin görev yaptıkları okulların ekonomik düzeylerine göre ise; veliler, fiziksel şartlar, yönetim, rehberlik, sosyal şartlar ile ilgili değişkenlerin oluşturduğu gruplar arasında pozitif ve anlamlı ilişki olup, okulların ekonomik düzeyi yükseldikçe, öğretmenlerin bu gruplarla ilgili motivasyonları da artmaktadır.

İlkokul ve ortaokul derslerine giren öğretmenler ile motivasyon değişkenleri arasında velilerle ilgili değişkenlerin grubunda negatif ve anlamlı bir ilişki olup, ilkokulda görev yapan öğretmenlerin motivasyonlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Sosyal şartlarla ilgili grupta ise pozitif ve anlamlı

bir ilişki olup, ortaokul öğretmenlerinin motivasyonunun daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin girmiş oldukları sınıflara göre; meslektaşlar, yükselme, ücret ve sosyal şartlar değişkenlerinin yer aldığı gruplar arasında pozitif ve anlamlı ilişki bulunmuş ve sınıflar yükseldikçe bu gruplardaki motivasyonun da yükseldiği belirlenmiştir.

Öğretmenlerin deneyimlerine göre veliler, fiziksel şartlar, araştırma, yükselme ve sosyal şartların yer aldığı motivasyon gruplarında pozitif ve anlamlı ilişki bulunmuş, deneyim yükseldikçe motivasyonunda yükseldiği görülmüştür.

Öğretmenlerin yaş grupları ile veliler, araştırma ve fiziksel motivasyon değişkenlerinin yer aldığı gruplar arasında pozitif ve anlamlı ilişki bulunmuş, yaş yükseldikçe motivasyonun da arttığı görülmüştür.

Cinsiyet ile ilgili olarak motivasyon değişkenlerinin oluşturduğu gruplar arasındaki ilişki ise şöyledir; sosyal şartlar, fiziksel şartlar, yönetim, araştırma ve veliler ile ilgili gruplar arasında pozitif ve anlamlı ilişki tespit edilmiş, bayanlarda motivasyonun daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Öğretmenlerin eğitim düzeyleri ile fiziksel şartlar, araştırma ve yönetim grupları arasında negatif ve anlamlı ilişki bulunmuş, eğitim düzeyi düştükçe motivasyon düzeyleri yükselmektedir. Sosyal şartlar ile ilgili motivasyon gruplarında ise pozitif ve anlamlı ilişki olup, eğitim düzeyi yükseldikçe motivasyon artmaktadır.

Çocuk sahibi olma durumu ile rehberlik ve araştırma grubu ile negatif ve anlamlı bir ilişki olup, çocuk sahibi olanların motivasyonları daha yüksektir.

Çocuk sayısı ile sosyal şartlar ile ilgili motivasyon değişkenlerinin oluşturduğu grupta pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiş ve çocuk sayısı arttıkça bu gruptaki motivasyon yükselmektedir.

Ayrıca, Tablo.9'da görüldüğü üzere, motivasyon değişkenlerinin oluşturduğu grupların kendi aralarında da anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Bu gruplar arasındaki ilişkiler pozitif yönlü olup, bir gruptaki motivasyon arttıkça diğer gruplardaki motivasyonlar da artmaktadır.

V. Sonuç ve Öneriler

Erzurum ili merkez ilçede ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenler üzerine yapılan araştırmaya, %93.7'si kamuya bağlı ve %6.3'ü ise özel okullarda görev yapan 351 öğretmen katılmıştır. Bu öğretmenlerin %21.9'u düşük, %59.0'ı orta ve %19.1'i yüksek sosyo-ekonomik yapıya sahip okullarda görev yapmaktadırlar.

Araştırmada belirlenen motivasyon grupları içerisinde yer alan değişkenlere göre öğretmenlerin motivasyonlarının ortalamaları şu şekilde belirlenmiştir. Öğretmenlerin meslekleri konusunda motivasyonlarının yüksek olduğu gözlenmiş ve mesleklerini severek yürüttükleri belirlenmiştir. Araştırma grubu ile ilgili sonuçlara göre, öğretmenlerin meslekleri alanında araştırma yapmak ve kendilerini geliştirmek konusunda eğilimlerinin zayıf olduğu ve bu

konuda teşvik edilmelerinin gerekli olduğu görülmektedir. Yönetim ile ilgili grupta ise dikkate değer nokta; okul ile ilgili yönetim faaliyetlerinden memnun oldukları ancak, Bakanlık ile ilgili yönetim faaliyetlerinden memnun olmadıkları ve motivasyonlarının düşük olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde, ücretlerle ilgili grubun genel motivasyonu düşük çıkmıştır. Öğretmenlerin meslekte yükselme konusundaki motivasyonları düşük olup, beklentilerinin gerçekleşmediği belirlenmiştir. Eğitimde öğretmenlere seminerler verilmesi gibi rehberlik hizmetleri konusunda motivasyon yüksek olup, bu grupta yalnızca mevcut teftiş sistemi uygulamalarının öğretmenlerin motivasyonunu düşürdüğü görülmektedir. Meslektaşlar arasındaki ilişkiler ile ilgili grup değişkenlerine göre öğretmenlerin motivasyonunun düşük olduğu da araştırmamızın çarpıcı sonuçlarından biridir. Özellikle, bir problem olması durumunda öğretmenlerin birbirlerine yardımcı olmaları ve birbirlerinin eğitim ile ilgili görüş ve yöntemlerine saygı duyulması konularında motivasyon düşüktür. Okulların fiziksel şartları ve imkanları konusunda yine bir tatminsizlik söz konusudur. Sosyal imkanlar konusunda ise öğretmenlerin motivasyonları yüksektir. Son olarak, velilerle ilişkiler konusunda belirlenen motivasyon değişkenleri grubunda motivasyonun yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmada, öğretmenlerin motivasyon durumlarının, demografik değişkenlere göre farklılıkları araştırılmış ve sonuçlara göre; Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin motivasyonlarının kamu okullarına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Okulların sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklılıklar belirlenmiş olup, genellikle yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip okullardaki öğretmenlerin motivasyon düzeylerinin diğer gruplara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki okullardaki öğretmenlerin motivasyonları diğer gruplardan düşüktür. Bu sonuç, öğretmenlerin görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik durumundan etkilendiklerini ortaya koymaktadır. Okulların ilk ve orta kısımlarında görev yapma durumlarına göre öğretmenlerin motivasyonlarındaki farklılıklar tespit edilmiştir. Özellikle ilköğretim kısmında görev yapanların velilerle diyalog, sorunlarına çabuk çözüm bulmaları ve işleri konusunda araştırma yapmaları konularında motivasyonlarının yüksek olduğu görülmüştür. Orta kısımda görev yapanlar ise, başarısızlıktan etkilenme, verimliliklerinin maaşa bağlı olması, sosyal ve kültürel faaliyetleri takip etme imkanı konularında ilköğretim kısmındaki öğretmenlerden daha tatminkârdırlar. Çocuk sahibi olan ve olmayan öğretmenlerde, çocuk sahibi olan öğretmenlerin motivasyonlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Medeni durumlarına göre, evli öğretmenlerin motivasyonlarının bekârlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Cinsiyetlerine göre bayanların motivasyonlarının erkeklerden daha yüksek olduğu yalnızca, öğretmenlerin verimliliklerinin aldıkları maaşa bağlı olduğu konusunda erkeklerin bayarlardan daha yüksek bir motivasyona sahip olduğu belirlenmiştir. Bu durum bayan öğretmenlerin motivasyonlarının erkeklerinkinden daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmamızda elde

edilen bayan öğretmenlerin motivasyonunun erkeklere göre daha yüksek olması sonucu, daha önce yapılmış olan araştırma sonuçlarıyla da paralellik göstermektedir (Mcmillan ve Ma 1999; 39, Mertler 2002; 43). Öğretmenlerin eğitim durumlarına göre motivasyonlarına bakıldığında, eğitim düzeyi yüksek olanların motivasyonlarının daha düşük çıktığı belirlenmiştir. Bu duruma göre, eğitim düzeyi yüksek olanların beklentilerinin de yüksek olması ve bu beklentilerin yeterince karşılanamamasının, tatminsizliğe yol açtığı düşünülmektedir.

Araştırmada kullanılan motivasyon değişkenlerinin grupları ile, demografik değişkenler arasındaki ilişkiler, gruplardaki farklılık sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Özel okullardaki motivasyonun kamu okullarına göre daha yüksek olduğu, okulların sosyo-ekonomik düzeyleri yükseldikçe, öğretmenlerin motivasyonlarının da yükseldiği, bayanların motivasyonun erkeklere göre daha yüksek olduğu, eğitim düzeyi arttıkça motivasyon düzeyinin düştüğü, velilerle ilgili motivasyon değişkenleri grubunda ilkökul öğretmenlerinin daha yüksek bir motivasyona sahip oldukları, sosyal ve kültürel faaliyet imkanları konusunda ise ortaokul öğretmenlerinin motivasyonun daha yüksek olduğu, evli ve çocuklu öğretmenlerin motivasyonlarının daha yüksek olduğu, ilişki analizinde de ortaya çıkmıştır. Ayrıca, yaş ve deneyim düzeyleri yükseldikçe motivasyonun da arttığı görülmüştür. Daha önce yapılan bazı çalışmalarda vurgulandığı gibi öğretmenlerin görevde bulunma sürelerinin motivasyon üzerine etkisi olmadığı (You 2001; 121) ya da uzun süre görev yapanların motivasyonunun düştüğü (Mcmillan ve Ma 1999; 39) görüşlerinin aksine, bu çalışmada (Mertler 2002; 43)'in de ulaştığı gibi deneyim arttıkça motivasyonun da arttığı sonucuna ulaşılmıştır. .

Motivasyon değişken gruplarının kendi aralarında da ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Buna göre, bir gruptaki motivasyon yükseldikçe bir başka gruptaki motivasyon da yükselmektedir. Fiziksel şartlar ile ilgili motivasyon yükseldikçe, yönetim, ücret, yükselme, sosyal şartlar ve araştırma konularındaki motivasyonun da yükseldiği gözlenmiştir. Benzer şekilde, diğer gruplar arasında da aynı tip ilişkiler söz konusudur. Araştırmada elde edilen fiziksel şartların motivasyonu olumlu yönde etkilemesi yönündeki sonuç, daha önce yapılmış olan araştırmaları destekler niteliktedir (Mcmillan ve Ma 1999; 39).

Sonuçlardan görüldüğü gibi, Erzurum'da görev yapan öğretmenlerin genel olarak motivasyon düzeyleri düşüktür. Ancak, özel okullarda ve sosyo-ekonomik düzeyi yüksek okullardaki öğretmenlerin motivasyonları daha yüksektir. Bu sonuç, fiziki faktörlerin, ekonomik seviyenin ve okulların sosyo-ekonomik yapılarının öğretmen motivasyonunu etkilediğini ortaya koymaktadır. Söz konusu noktalara odaklanılarak en azından bazı iyileştirmelerin yapılması, öğretmen motivasyonu açısından olumlu katkılar sağlayabilecektir. Eğitim düzeyi yüksek olan öğretmenler için, yükselme, terfi, maaşlarda iyileştirme gibi konularda bir takım düzenlemeler yapılarak, bu noktadaki beklentilere kısmen de olsa karşılık verilebilir. Böyle bir uygulama öğretmenlerin kendilerini

geliştirmeleri için teşvik edici olacağı gibi eğitimin kalitesini de etkileyecektir. Öte yandan milli eğitim bakanlığı bünyesinde daha ciddi anlamda uygulanan, çeşitli ödüllendirme programlarının öğretmen motivasyonuna önemli katkıları olabilecektir. Gençlerin ve deneyimi az olan öğretmenlerin motivasyonlarının düşük olması nedeniyle, genç öğretmenler için ayrıca planlanan bir motivasyon paketi devreye sokulmalıdır. Sonuçta öğretmen motivasyonu konusunun sürekli gündemde tutularak; milli eğitim yöneticileri, öğretmenler ve akademik çevrelerin ortak bir platformda tartışarak ulaştıkları belirli güncel araçların uygulamaya yansıtılması, konunun daha iyi anlaşılması ve başarılı sonuçlara ulaşılması açısından önemli katkılar sağlayabilecektir.

Abstarct : This study was conducted to investigate the motivation levels and various differences problems of teachers working at elementary schools. Teachers working at public and private schools were the main portion of the study. Motivation questionnaire included 10 main headline on 46 variables was applied on 351 teachers. Differences amount the motivations of teacher caused by the effects of demographic characteristics and current situations of schools were investigated and which groups caused to differencies were also investigated. At the end of the study in light of the determined results, some suggestions are made to related sides to catch more successful studies.

Ket Words : Motivation, Elementary Schools, Teacher

Kaynakça

- Cemaloğlu, N., 2002. Öğretmen Performansının Artırılmasında Okul Yöneticisinin Rolü, **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı:153-154.
- Çetin, Ş., 2001. İdeal Öğretmen Üzerine Bir Araştırma, **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı:157.
- Çubukçu, Z., Döndar, İ., 2003. Okul Yöneticilerinin İletişim Becerilerine İlişkin Öğretmenlerin Algı ve Beklentileri, **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı:157.
- Evans, L., 2000. The effects of educational change on moral, job satisfaction and motivation. **Journal of Educational Change**, 1: 173-192.
- İdil, Orhan. İşletmeler için genel istatistik, İşletme fak. Yay. No: 207, Cilt 1, İstanbul 1989
- Jones, W. D., 2001. New teachers for a new millennium, **Black Collegian**, 31, (2), 72.
- Karasar, Niyazi. Bilimsel Araştırma Yöntemi, 4. basım, Ankara, 1991
- Koçel, T., 2001. İşletme Yöneticiliği, **Beta Yayınları**, 8. Baskı. İstanbul.
- Kurtuluş, K., İşletmelerde Araştırma Yöntembilimi, İ.Ü. İşletme Fakültesi Yayın No: 210, İşletme İktisadı Enstitüsü Yayın No: 106, İstanbul, 1989.
- Latham,A.S., 1998. Teacher satisfaction, **Educational Leadership**, 55,(5), 82.

- MA, X. ve MacMillan, R. B., 1999. Influences of workplace conditions on teachers' job satisfaction, **The Journal of Educational Research**, 93, (1), 39.
- Mertler, C. A., 2002. Job satisfaction and perception of motivation among middle and high school teachers. **American Secondary Education**, 31, (1), 43.
- Okutan, M., 2003. Okul Müdürlerinin İdari Davranışları, **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı:157.
- Osmay, N., 2002. İnsan Mühendisliği, **Alfa Yayınları**, 8. Baskı, İstanbul.
- Özdamar, Kazım. SPSS ile Biyoistatistik, Kaan Kitabevi, 4. baskı, 2001
- Rowntree, D. Statistics Without Tears: A Primer for Non-mathematicians, Penguin Boks, London, 1991.
- Siegel, S. And N.J. Castellan, Nonparametric Statistics for The Behavioural Sciences, McGraw-Hill International Editions, London, 1988.
- SPSS, Statistical Package for Social Sciences, Release 5.0.1., SPSS Inc., 1992.
- You, E., 2001. Exploring Teacher Job Satisfaction, Across years of Teaching Experience, **Christian Education Journal**, 5, (1), 118.
- Yüksel, G., 2001. Öğretmenlerin Sahip Olmaları gereken Davranış Olarak Sosyal Beceri, **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı:150